

Гордана Станчић

ЈУ Андрићев институт у Вишеграду, Република Српска

gordana.nedeljkov06@gmail.com

ПРВЕ „ЛИПАРСКЕ ВЕЧЕРИ” У ЗАВИЧАЈНОЈ ЗБИРЦИ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ „ЂУРА ЈАКШИЋ” У СРПСКОЈ ЦРЊИ

САЖЕТАК: Рад је настао на основу документарног материјала сачуваног у Завичајној збирци Народне библиотеке „Ђура Јакшић”, који је послужио и као повод за промишљање о праксама баштињења у јавним библиотекама и односу јавних библиотека према културном наслеђу као предмету откривања, истраживања и вредновања, а на примеру покретања манифестације „Липарске вечери”, одржане од 29. септембра до 5. октобра 1962. године у свим насељеним местима општине Нова Црња. Од тада се „Липарске вечери” одржавају у континуитету. Народна библиотека „Ђура Јакшић” се 1967. године прикључила организацији манифестације, а од 1982. организација је у потпуности њој поверена. Поред тога што их организује, Народна библиотека „Ђура Јакшић” у својој завичајној збирци прикупља, класификује и обрађује документацију у вези са „Липарским вечерима”. Као резултат тог процеса, данас се у Завичајној збирци црњанске библиотеке чува и даје на коришћење истраживачима богата документарна грађа о овој значајној манифестацији. У раду се наглашава улога завичајних одељења јавних библиотека као чувара и промотера културног наслеђа и места за проучавање културне историје једног краја и њеног места у ширим контекстима. Стога рад представља и допринос популарисању завичајних фондова.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: баштињење, Ђура Јакшић, завичајна збирка, култура, културни идентитет, културно наслеђе, „Липарске вечери”, Народна библиотека „Ђура Јакшић” у Српској Црњи.

Култура као систем, културно наслеђе и баштињење

У књизи *Култура – менаџмент, анимација, маркетинг* култура је у контексту савремених друштвених уређења и организација дефинисана као „систем унутар кога се свесном људском делатношћу може обликовати, образовати, уређивати, управљати, усмеравати развој, речју, унутар којег се могу организовати услови културног и, посебно, уметничког стваралаштва, облици његовог пласмана и пријема у најширој јавности”¹. Култура је систем који, поред понуђеног културног садржаја, креираног са мање или више свесном, далекосежном, промишљеном и јасном намером, подразумева и постојање публике којој ће тај садржај бити намењен: „Културни напредак био је условљен порастом културних потреба друштва и обрнуто, културне потребе друштва убрзавале су културно напредовање”².

Постојање (и задовољавање) културних потреба служи образовању личности и свеопштем друштвеном развоју неке средине. Прве установе које су пружале подршку усвајању културних вредности биле су школе, а одмах за њима и библиотеке (поред архива, музеја, позоришта, галерија). Обавеза данашњих установа културе је да раде на развијању и ширењу културних потреба и стицању културних навика од најранијег доба, припремајући за све своје актуелне и потенцијалне кориснике одговарајуће програме и успостављајући сарадњу са образовним институцијама и другим културним установама, као и са другим актерима у области образовања и културе.

Културна политика на свим нивоима обично је усмерена на три основна задатка: очување одређене културне баштине, развој савременог културног, нарочито уметничког стваралаштва и подстицање доступности културних добара и учешћа становништва у културном животу.³ Јавне библиотеке као институције културе, али и институције памћења, представљају идеална места за спровођење наведених активности. Оне откривају, препознају, вреднују, истражују и негују културно наслеђе и завичајне вредности, повезујући их с оним што је у разним областима актуелно, ново и мо-

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А
Р

¹ Милена Драгићевић Шешкић и Бранимир Стојковић, *Култура: менаџмент, маркетинг, анимација* (Београд: Clío, 2003), 9.

² Јован Деретић, *Културна историја Срба: предавања* (Београд: Евро-Ћунти, 2011), 236.

³ Милена Драгићевић Шешкић и Бранимир Стојковић, *Култура: менаџмент, маркетинг, анимација* (Београд: Clío, 2011), 34.

бр.
2.
год.
2025.

дерно, али и „прате и креирају културне потребе становништва”⁴, које би требало да буду што разноврсније. Оне утичу на формирање индивидуалне и заједничке свести о култури и постизање одређеног културног нивоа односно „духовног и културног заједништва”⁵ у оквиру разноврсних ужих и ширих заједница и констелација заједница. Јавне библиотеке, стога, поред своје улоге која се односи на прикупљање, чување, обраду и давање на коришћење библиотечке грађе појединачним корисницима, све чешће на себе преузимају задатак да организују различите културне догађаје, са циљем да задовоље постојеће културне потребе различитих категорија становништва, али и подстакну стварање нових културних потреба код својих непосредних корисника и других становника локалне заједнице. Кроз организовање разноврсних активности и манифестација, јавне библиотеке омогућавају становништву да учествује у локалном културном животу. На тај начин, библиотеке најпре баштине – преносе и обрађују – одређене артефакте, али и одређене праксе и вредности, одређено наслеђе, а затим учествују и у стварању новог културног наслеђа, било тиме што га откривају и промовишу или тако што га одржавају и продужавају.

Према *Закону о културном наслеђу*, наслеђе представља „скуп ресурса, материјалних и нематеријалних, наслеђених из прошлости, препознатих као одраз и израз непрекидно еволуирајућих вредности, уверења, знања и традиције, насталих интеракцијом човека и простора током времена”.⁶ Међутим, културно наслеђе увек је само део целокупног наслеђа једне заједнице или средине, одабран да би се, као ресурс, употребио и обновио у новом времену и контексту и да би се на тај начин не само очувао у свом затеченом облику, већ и наставио, самим тим и прилагодио новим околностима. За тај одабрани део наслеђа у херитологији⁷ се користи и термин баштина, за коју је Милан Попадић дао следећу дефиницију: „Баштину можемо уопштено одредити као култивисано наслеђе, то јест, као оне форме и садржаје претрајале из прошлости,

⁴ Блаженка Марковић, Сања Арбутина, Драган Јовановић, „Шетња кроз културно-туристичке изазове”, *Библиотеке и културни туризам: зборник радова*, ур. Катарина Јабланиновић (Краљево: Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, Врњачка Бања: Народна библиотека „Др Душан Радић”, 2021), 155.

⁵ Петар Пијановић, *Српска култура 1900–1950*. (Београд: Службени гласник, 2014), 12.

⁶ Закон о културном наслеђу, *Службеник гласник Републике Србије*, бр. 129/2021.

⁷ Термин херитологија први је употребио хрватски музеолог Томислав Шола 1982. године, разматрајући нове функције музеја и указујући на потребу да се установи нова дисциплина која ће изаћи из оквира музеологије и која ће се бавити „решавањем проблема који се тичу заштите и третмана целокупног наслеђа” (Tomislav Šola, „A contribution to a possible definition of museology”, ICOFOM symposium *Interdisciplinarity in Museology*, Paris, 1982 <https://www.heritology.com/index2.html> (преузето 5. 10. 2025)).

а које се и данас сматрају вредним неговања и даљег преношења”. Притом је појам баштине, али и баштињења као непрекидног процеса, неодвојив од појма сведочанства: „Под сведочанством подразумевамо исказиви меморијски садржај, дакле оно што преноси исказе о прошлости у савремени контекст”.⁸ Нагласак је, дакле, на савремености јер се баштина тиче савремености, а не прошлог времена на чијој се употреби заснива.⁹

Због тога што се не бави искључиво предметима баштине попут споменика културе или уметничких дела, односно обичаја или ритуала, већ и комуникацијом кроз њих,¹⁰ херитологија је блиска информационом наукама, у које спада и библиотекарство. Поред тога, циљ херитологије је повезивање свих дисциплина које се баве културним наслеђем, као што су музеологија, архивистика, библиотекарство, туризам, образовање, екологија, са заједничким задатком „очувања сведочанства прошлости”.¹¹ С обзиром на то да кроз своје фондове и услуге библиотеке преносе информације и знања из свих области људског стваралаштва, јасно је да оне нарочиту пажњу посвећују баштињењу културног, научног и других наслеђа.

Завичајни фондови јавних библиотека и баштињење локалног културног наслеђа

Један од начина баштињења културног наслеђа који се спроводи у јавним библиотекама подразумева формирање и одржавање завичајних фондова, преко којих библиотеке омогућавају културно памћење своје средине и у својој средини, односно заједници, доприносећи изградњи њеног идентитета. Такође, кроз представљање ове грађе широј јавности, библиотеке раде на промоцији локалне баштине и изван своје средине.

Велики број јавних библиотека поседује завичајне фондове или збирке завичајних књига, а неке су формирале и посебна одељења, са издвојеним простором и опремом, фондом и стручним кадром, што указује не само на свест о значају завичајне колекције, већ и на њене потенцијале у промоцији локалне културне баштине.

⁸ Милан Попадић, „Громобран на цркви: баштина као вера у прошлост која има смисла”, *Зборник радова Филозофској факултету* год. 45, бр. 4 (2015): 208.

⁹ Милан Попадић, „Громобран на цркви: баштина као вера у прошлост која има смисла”, 211.

¹⁰ Милош Тодоровић, „Употреба наслеђа у спољној политици Републике Србије: кратак преглед досадашње праксе и савети за даљи развој”, *Найредак* год. 3, бр. 1 (2022): 87.

¹¹ Милан Попадић, „Громобран на цркви: баштина као вера у прошлост која има смисла”, 208.

Завичајни фондови, нарочито они који су брижљиво оснивани, очувани и допуњавани, праве су ризнице и извори информација о културном, друштвеном и сваком другом виду развоја неког места или општине. Они су својеврсни, често и једини чувари културног наслеђа једног краја и, као такви, представљају и граде културни идентитет локалне заједнице. У случајевима када општина нема архив или музеј, библиотеке треба да на себе преузму још одговорнију улогу чувара баштине.¹²

Завичајни фондови прикупљају грађу која представља драгоцен ресурс за проучавање историје и културне историје једне области, обезбеђују материјал за израду локалне, регионалне и/или националне библиографије и имају едукативно-образовну улогу. „Брижљиво прикупљена завичајна грађа, обрађена према утврђеним стандардима, правилно похрањена и тако спремљена за коришћење представља аутентичан материјал за проучавање једног краја и остаје тековина потомству како би што лакше могло да се бави својом струком и занимањима”.¹³ Они представљају полазиште за велики број научних истраживања везаних пре свега „за историју развоја материјалне и духовне културе одређеног подручја”.¹⁴

Завичајна збирка Народне библиотеке „Ђура Јакшић”¹⁵ настала је 1992. године и од тада активно и ретроактивно прикупља грађу која се односи на општину Нова Црња. У збирци се налазе монографске и периодичне публикације, као и некњижна грађа (аудиовизуелна грађа, плакати, фотографије, дописнице, разгледнице и ситан документациони материјал). Завичајна збирка налази се издвојена од остатка фонда и опремљена је читаоницом, ради истраживања завичаја и завичајности општине Нова Црња, чији неизоставни део чине „Липарске вечери”.

Књижевна и културна манифестација „Липарске вечери” установљена је 1962. године и од тада се одржава у континуитету. Народна библиотека „Ђура Јакшић” се у организацију манифестације укључила 1967. Године 1982. обележена је стопедесетгодишњица рођења Ђуре Јакшића и од тада је организација „Липарских вече-

¹² Дејан Вукићевић, *Завичајни фондови* (Београд: Службени гласник; Инђија: Народна библиотека „Ђорђе Натошевић”, 2011), 111.

¹³ Дејан Вукићевић, „Револт, ретроспектива, ре-старт”, *Гласник Народне библиотеке Србије* год. 20, бр. 23 (2021): 210.

¹⁴ Љиљана Брковић, „Завичајни фондови”, *Заједница библиотека* год. 6, бр. 1–2 (1975): 26.

¹⁵ Народна библиотека „Ђура Јакшић” у Српској Црњи основана је 27. фебруара 1964. године, издвојивши се из тадашњег Центра за културу. Њену организациону структуру данас чине централна библиотека у Српској Црњи и огранци у Александрову, Војвода Степи, Новој Црњи и Радојеву.

ри” у потпуности поверена библиотеци. Од 1985. током манифестације додељује се књижевна награда „Ђура Јакшић” за најбољу књигу поезије објављену у протеклој години на српском језику. Поред књижевног, програм обилује и другим културним садржајима, те се тако организују стручни скупови о Ђури Јакшићу, књижевне вечери, представљања завичајних аутора и подсећања на значајне завичајне ауторе, позоришне представе, ликовне колоније, изложбе слика и уметничких фотографија, концерти хорске музике, тамбурашких оркестара и наступи културно-уметничких друштава. Програм је прилагођен публици различитог узраста.¹⁶ Континуитет у одржавању, квалитетан културни садржај и добар одзив публике допринели су томе да манифестација „Липарске вечери” с временом постане део културног идентитета новоцрњанске општине. Организацијом ове манифестације Народна библиотека „Ђура Јакшић” унапређује и развој туризма у локалној заједници: „Библиотеке су најпозваније и најмеродавније да садржајима културе обogaђују разноврсну туристичку понуду, пре свега када је реч о манифестационим елементима туризма, као једног специфичног облика културног туризма”.¹⁷

Поред тога што организује „Липарске вечери”, Народна библиотека „Ђура Јакшић” током година је прикупљала, класификовала и обрађивала документацију у вези са овом манифестацијом. Као резултат тог процеса, данас се у Завичајној збирци црњанске библиотеке чува и даје на коришћење истраживачима богата документарна грађа, не само истраживачима локалне историје и културе, већ и онима које интересују живот и дело појединих значајних стваралаца, културна политика и културна историја Србије и СФРЈ, социологија или економика културе и многе друге теме. Збирка обухвата следећи материјал: плакате, програме, фотографије, позивнице, говоре, рачуне, преписку организатора са учесницима, спонзорима и донаторима, исечке из дневне штампе. С појавом нових медија збирка је употпуњена и цд-овима на којима су фотографије и видео-снимци настали током манифестације. Сачувана документарна грађа о првим „Липарским вечерима” постала је основ за даљу организацију манифестације. Предмет нашег интересовања, за потребе овога рада, била је грађа која се односи

¹⁶ Детаљније о манифестацији „Липарске вечери” у: Гордана Станчић, „Културна манифестација 'Липарске вечери – Ђурини дани' – традиција дуга више од пола века”, *ЛИК: часопис за лиџераиџу, језик и кулџуру* год. IV, бр. 6 (2018): 115–132.

¹⁷ Марина Митрић, „Културно-образовни програми јавних библиотека у Србији и њихова туристичка промоција”, *Библиоџеке и кулџурни џуризм: зборник рагова Сџручној скуја Библиоџеке и кулџурни џуризм, Краљево, 6, 7, и 8. окџобар 2021*, ур. Катарина Јаблановић (Краљево: Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, Врњачка Бања: Народна библиотека „Др Душан Радић”, 2021), 42.

на покретање и прву годину постојања културне манифестације „Липарске вечери”.¹⁸

Прве „Липарске вечери”

Прве „Липарске вечери” одржане су од 29. септембра до 5. октобра 1962. године у свим насељеним местима општине Нова Црња: Српској Црњи, Хетину, Тоби, Војвода Степи, Радојеву, Великим Ливадама и Новој Црњи. Повод за оснивање манифестације било је обележавање 130. годишњице рођења великог српског књижевника и сликара, најзнаменитијег завичајног аутора општине Нова Црња Ђуре Јакшића, који се родио 8. августа 1832. године у Српској Црњи. Организатор манифестације био је Дом културе у Српској Црњи, а највеће заслуге за њено покретање имали су професор Мирослав Прибишић (који је и идејни творац имена манифестације), др Милан Костић, професор Универзитета у Београду, академски вајар Александар Зарин, Радица Ненадов, директор школе у Српској Црњи и други.¹⁹

Манифестација је настала у част Ђури Јакшићу, али је разлог оснивања био и да се становницима једне тадашње „комуне”, не тако велике заједнице, омогући приступ културном садржају који им, иначе, није био лако доступан. Наиме, на почетку шездесетих година 20. века, у тадашњој држави дошло је до даљег развоја „концепта демократизације и децентрализације културе”,²⁰ при чему је главна карактеристика тог и таквог периода демократизације културе било веће залагање за перманентно образовање и социокултурну анимацију.²¹ Током манифестације приређен је разнолик културни програм – од књижевних вечери, преко позоришних представа и уметничких изложби, до наступа културно-уметничких друштава.

О првим „Липарским вечерима” сведочи сачувана архивска грађа у Завичајној збирци Библиотеке: програм манифестације, исечци из новина и фотографије. Овај материјал представља драгоцену сведочанство о зачетку и првим корацима манифестације која је убрзо прерасла у традиционалну. Материјал је у потпуности очуван и употребљив у истраживачке сврхе.

¹⁸ Манифестација је првобитно названа „Липарске вечери”, и мада је током година повремено добијала додатке називу, попут „Ђурини дани” или „Дани Ђуре Јакшића”, овај првобитни наслов остајао је као сталан, те ћемо њега у раду и користити.

¹⁹ Небојша Фаранов, *40 година „Липарских вечери”* (Српска Црња: Народна библиотека „Ђура Јакшић”, 2001), 5.

²⁰ Милена Драгићевић Шешић и Бранимир Стојковић, *Култура: менаџмент, маркетинг, анимација* (Београд: Слио, 2011), 32.

²¹ Милена Драгићевић Шешић и Бранимир Стојковић, *Култура: менаџмент, маркетинг, анимација*, 43.

Концепција програма првих „Липарских вечери” била је таква да се током трајања манифестације скоро све тачке програма одрже у свим насељеним местима општине Нова Црња. То се нарочито односило на гостујуће представе, концерте и изложбе. На тај начин организатор је омогућио да културни садржај буде доступан што већем броју публике. Централни део манифестације био је недељу, 30. септембра, када је у Српској Црњи уприличен низ значајних културних догађаја. Црњани и њихови гости имали су прилику да први пут виде изложене слике Ђуре Јакшића. Истога дана уприличено је засађивање спомен-парка садницама липе у Ђуриној родној кући, које још увек тамо расту и пружају хлад. Увече је одржана Свечана академија посвећена 130. годишњици рођења Ђуре Јакшића, на којој су учествовале угледне личности из света уметности и културе: Велибор Глигорић, Мирослав Чангаловић, Раша Плаовић, Рудолф Немет, Љубиша Јовановић, Даница Богошевић, Јене Ференци и Душан Трбојевић.

Током манифестације је одржано и неколико књижевних вечери, а једно од њих било је посвећено Ђури Јакшићу и његовом књижевном стваралаштву. На књижевним вечерима учествовали су већ афирмисана имена из света књижевности: Павле Угринов, Милан Туторов, Флорика Штефан и Бранислав Петровић, а поред њих и тада млади песник Матија Бећковић. Уприличено је и неколико изложби: изложба књига, изложба скулптура савремених вајара из Београда, изложба слика Тивада Вањека, изложба цртежа Уроша Предића, изложба слика насталих током тада још младе Уметничке колоније Ечка. Од ових првих „Липарских вечери” па све до данас изложбе су саставни део програма сваке године, као омаж Ђури-сликару.

Током првих „Липарских вечери” одржано је неколико позоришних представа за децу и одрасле. Већ при самом оснивању манифестације успостављена је сарадња са позориштима у Кикинди, Зрењанину и Суботици, која траје и данас. Наведена позоришта чести су гости на „Липарским вечерима”, а с годинама се сарадња проширила и на друге градове. Музички део програма обухватао је представу Балетске школе у Новом Саду и концерт радијских певача из Београда и Новог Сада. Одржано је такође и филмско вече у сваком селу. Манифестација је, дакле, повезала високу уметност и популарну културу, али ни аматерско ни дечје стваралаштво, што се у том периоду посебно ценило, као ни институционализовани фолклор, нису занемарени.

Један од циљева одржавања „Липарских вечери” јесте промоција завичајног стваралаштва и завичајних аутора. Зачетке

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А
Р

бр.
2.
год.
2025.

ове праксе проналазимо у првим „Липарским вечерима”, када је у оквиру програма одржано отварање изложбе ђачких радова, као и наступи културно-уметничких друштава из Радојева и Тобе. У Војвода Степи и Радојеву одржане су академије поводом дана ослобођења места. „Липарске вечери” утемељиле су свест о важности неговања и промовисања завичајности и завичајног ауторства, те су током наредних година у свој програм укључивале представљање завичајних песника, писаца, сликара, уметничких друштава и општинских школа. Захваљујући „Липарским вечерима” и окупљању завичајних аутора утемељен је пут развоју издавачке делатности општине Нова Црња.

Концепција програма првих „Липарских вечери” постала је камен-темељац манифестације и њена структура се током година није много мењала, упркос променама на ширем друштвено-политичком плану, јер је реч о амбициозном и свеобухватном, али и прилагодљивом плану програма. Већ тада је успостављен одређени поредак приликом формирања програма. Програм је конципиран тако да обухвати оба вида Ђуриног уметничког стваралаштва – књижевност и сликарство. Садржај је прилагођен различитим старосним групама. Поред учешћа познатих имена у свету науке и уметности, у програму учествују и појединци, школе и културно-уметничка друштва новоцрњанске општине. На тај начин омогућава се младим и још неафирмисаним ауторима да се представе широј јавности и ради се на промоцији завичајног стваралаштва.

У Завичајној збирци Народне библиотеке „Ђура Јакшић” сачувана су и три новинска чланка о првим „Липарске вечерима” – два из *Полиџике* и један из *Зрењанина* – као допунска сведочанства о манифестацији и њеној рецепцији, али и о некадашњем односу информативних медија према култури и обавези да се кроз информисање учвршћује статус културних догађаја у друштву и јавном мњењу.

Тридесетог септембра 1962. у *Полиџици* је објављен чланак под називом „Почеле ’Липарске вечери’ у Црњи” који је потписао Ђ. Берар. У чланку аутор представља повод и програм манифестације, а говори и о њеном значају: „Значај ове јединствене културне манифестације је у томе што обухвата све гране културне делатности и у том погледу представља праву недељу културе. Треба истаћи да је ово први случај да једна сеоска комуна посвећује толико пажње остварењу значајне културне манифестације”.²² Из чланка сазнајемо да се на централној прослави манифестације очекује велики број културних радника из Београда, Новог Сада и Зрењанина.

²² Ђ. Берар, „Почеле ’Липарске вечери’ у Црњи”, *Полиџика*, 30. септембар 1962.

Следећег дана, 1. октобра, изашао је и илустровани чланак „Липарске вечери’ у спомен Ђуре Јакшића”, који је такође написао Ђ. Берар, пропративши га фотографијом Јакшићеве родне куће. У овоме чланку Берар пише о утисцима из Српске Црње са почетка манифестације: „У селу се запажа празничко расположење. Многе куће су свеже обојене, људи су у празничном руху, док се на све стране могу видети панои са натписом ’Липарске вечери’”.²³ У чланку се наводи да је изложбу слика и скулптура вајара Александра Зарина и сликара Тивадара Вањека посетило више од хиљаду људи. Посећена је била и изложба слика Ђуре Јакшића, прва у Банату. Том приликом изложено је 25 дела из збирке Народног музеја Србије, збирке Галерије Матице српске у Новом Саду и иконе из цркве у Српској Црњи.

Шестог октобра лист *Зрењанин* објављује чланак у којем се управо завршене „Липарске вечери” називају „спектаклом”: „Први пут у једној комуни зрењанинског среза у релативно кратком временском периоду одржан је велики број културних манифестација

„Липарске вечери” у новобеоградској комуни биле су спектакл. Први пут у једној комуни зрењанинског среза у релативно кратком временском периоду одржан је велики број културних манифестација на првом познати уметничком савезу. Домнајни место у Липарским вечерима заузима је прослава 120-годишња рођена великог српског писца и сликара Ђуре Јакшића.

У оквиру „Липарских вечери” отворено је неколико сликарских изложби у селима новобеоградске комуналне уметности, а прошли недељом одржана је у Српској Црњи свечана академија на којој је о животној и уметничкој стваралачкој путњи Ђуре Јакшића говорио академик Велибор Гинџаров.

„Липарске вечери” ће, прва ванканионска организација, почети традиционална приредба. Лепа традиционална изложба и изложба слика у пространим простору родне куће Ђуре Јакшића. Прво лице у новом партији из Писањих, Милоша Живановић, Александар Зарин и велики број познатих угледних уметника и њихових гостију.

Слика 1. *Зрењанин*, 6. октобар 1962.

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А
Р

бр.
2.
год.
2025.

²³ Ђ. Берар, „Липарске вечери’ у спомен Ђуре Јакшића”, *Полијтика*, 1. октобар 1962.

на веома високом уметничком нивоу. Доминантно место у 'Липарским вечерима' заузимала је прослава 130-годишњице рођења великог српског песника и сликара Ђуре Јакшића".²⁴ Чланак доноси и информацију о томе да су у дворишту Ђурине родне куће академик Велибор Глигорић, првак Београдске опере Мирослав Чангаловић, Раша Плаовић, Миливој Живановић, Александар Зарин и други југословенски уметници симболично засадили саднице липа, а пропраћен је и фотографијом тога догађаја.

Драгоцени део документарне грађе о првим „Липарским вечерима” представља шест сачуваних фотографија. Захваљујући њима данас смо у могућности да донекле сагледамо како су изгледали свечана академија, наступ фолклора, књижевно вече и позоришна представа. Са временске дистанце од преко 60 година, ове фотографије представљају право богатство за локалну заједницу и проучавање њене културне историје, али и битних аспеката културног живота и културне политике у Србији и СФРЈ шездесетих година 20. века.

Слика 2. Отварање првих „Липарских вечери”

²⁴ Зрењанин, 6. октобар 1962.

Закључак

На примеру Народне библиотеке „Ђура Јакшић” желели смо да укажемо на улогу јавних библиотека у формирању културних садржаја који улазе у темеље културе у локалној заједници и постају део њене баштине и традиције. Манифестација „Липарске вечери” настала је као омаж најзнаменитијем становнику ове општине – Ђури Јакшићу, ради афирмације културне и уметничке баштине чији значај превазилази локалну средину, дакле, али је истовремено и сама постала (и током година остала) битан део те баштине. Од 1962. до данас манифестација се одвија прилагођавајући се друштвеним, економским и политичким приликама, али се одржава у континуитету. Представља јединствено и живо културно наслеђе општине Нова Црња, јер је већ дубоко укореењена у идентитету локалне заједнице. За потребе овога рада истражили смо и презентовали сам почетак „Липарских вечери” и тиме отпочели рад на детаљном истраживању ове културне манифестације, која, с обзиром на свој локални, регионални и национални значај, заслужује да се проучава и популаризује, као и да се чувају и преносе сведочанства о њој.

Literatura:

1. Berar Đ. „’Liparske večeri’ u spomen Đure Jakšića”. *Politika*, 1. oktobar 1962. (na ćirilici)
2. Berar Đ. „Poćele ’Liparske večeri’ u Crnji”. *Politika*, 30. septembar 1962. (na ćirilici)
3. Brković, Ljiljana. „Zavićajni fondovi”. *Zajednica biblioteka god. 6, br. 1–2 (1975): 26.* (na ćirilici)
4. Deretić, Jovan. *Kulturna istorija Srba (predavanja)*. Beograd: Evro-Giunti, 2011. (na ćirilici)
5. Dragićević-Šešić, Milena i Branimir Stojković. *Kultura: menadžment, marketing, animacija*. Beograd: Clio, 2003.
6. Dragićević-Šešić, Milena i Branimir Stojković. *Kultura: menadžment, marketing, animacija*. Beograd: Clio, 2011.
7. Faranov, Nebojša. *40 godina „Liparskih večeri”*. Srpska Crnja: Narodna biblioteka „Ђура Јакшић”, 2001. (na ćirilici)
8. Marković, Blaženka, Sanja Arbutina, Dragan Jovanović. „Šetnja kroz kulturno-turistićke izazove”. *Biblioteke i kulturni turizam: zbornik*

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А
Р

бр.
2.
год.
2025.

- radova Stručnog skupa Biblioteke i kulturni turizam, Kraljevo, 6. 7. i 8. oktobar 2021*, ur. Katarina Jablanović, 153–179. Kraljevo: Narodna biblioteka „Stefan Prvovenčani”, Vrnjačka Banja: Narodna biblioteka „Dr Dušan Radić”, 2021. (na ćirilici)
9. Mitrić, Marina. „Kulturno-obrazovni programi javnih biblioteka u Srbiji i njihova turistička promocija”. *Biblioteke i kulturni turizam: zbornik radova Stručnog skupa Biblioteke i kulturni turizam, Kraljevo, 6. 7. i 8. oktobar 2021*. ur. Katarina Jablanović, 41–69. Kraljevo: Narodna biblioteka „Stefan Prvovenčani”, Vrnjačka Banja: Narodna biblioteka „Dr Dušan Radić”, 2021. (na ćirilici)
 10. Pijanović, Petar. *Srpska kultura 1900–1950*. Beograd: Službeni glasnik, 2014. (na ćirilici)
 11. Popadić, Milan. „Gromobran na crkvi: baština kao vera u prošlost koja ima smisla”. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta* god. 45, br. 4 (2015): 207–219. (na ćirilici)
 12. Stančić, Gordana. „Kulturna manifestacija ’Liparske večeri – Đurini dani’ – tradicija duga više od pola veka”. *LIK : časopis za literaturu, jezik i kulturu* god. IV, br. 6 (2018): 115–132. http://doi.fil.bg.ac.rs/pdf/journals/ai_lik/2018-6/ai_lik-2018-4-6-8.pdf (preuzeto 26. 3. 2025) (na ćirilici)
 13. Šola, Tomislav. „A contribution to a possible definition of museology”. ICOFOM symposium „Interdisciplinarity in Museology”. Paris, 1982. <https://www.heritology.com/index2.html> (preuzeto 30. 9. 2025).
 14. Todorović, Miloš. „Upotreba nasleđa u spoljnoj politici Republike Srbije: kratak pregled dosadašnje prakse i saveti za dalji razvoj”. *Napredak* god. 3, br. 1 (2022): 75–94. (na ćirilici)
 15. Vukićević, Dejan. *Zavičajni fondovi*. Beograd: Službeni glasnik, Indija: Narodna biblioteka „Đorđe Natošević”, 2011. (na ćirilici)
 16. Vukićević, Dejan. „Revolt, retrospektiva, re-start”. *Glasnik Narodne biblioteke Srbije* god. 20, br. 23 (2021): 209–216. (na ćirilici)
 17. Zakon o kulturnom nasleđu, *Službenik glasnik Republike Srbije* br. 129/2021. (na ćirilici)
 18. *Zrenjanin*, 6. oktobar 1962. (na ćirilici)

Gordana Stančić

The Andrić Institute, Višegrad, Republic of Srpska
gordana.nedeljkov06@gmail.com

THE FIRST “LIPARSKE VEČERI” IN THE LOCAL COLLECTION OF THE PUBLIC LIBRARY “ĐURA JAKŠIĆ” IN SRPSKA CRNJA

SUMMARY: This paper is based on documentary material preserved in the Local Collection of the Public Library “Đura Jakšić”. This material serves as a basis for reflecting on heritage practices in public libraries and their role in the discovery, research, and evaluation of cultural heritage. This attitude is exemplified by the launch of the “Liparske Večeri” event, which was initially held from September 29 to October 5, 1962, across all populated areas of the municipality of Nova Crnja. The “Liparske Večeri” have been held continuously since that time. The Public Library “Đura Jakšić” officially joined the event’s organization in 1967, and since 1982, it has been solely responsible for its coordination. In addition to organizing the event, the Library collects, classifies, and processes all related documentation for its Local Collection. As a result of this sustained effort, the Local Collection of the Srpska Crnja Library today preserves and makes available to researchers a wealth of documentary material about this significant event. The paper emphasizes the role of local history departments of public libraries as guardians and promoters of cultural heritage and as centers for studying the cultural history of a region and its place in broader contexts. The paper thus represents a valuable contribution to the popularization of local history collections.

KEYWORDS: inheritance, Đura Jakšić, local collection, “Liparske Večeri”, culture, cultural identity, cultural heritage, Public Library “Đura Jakšić” in Srpska Crnja

Примљено: 25. августа
Прихваћено 15. октобра

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А
Р

бр.
2.
год.
2025.